

Asia: STM093:00/2016

Romaniasiaain neuvotelukunnan luonnos Romanipoliittiseksi ohjelmaksi (2018-2022)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen lausunto

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt 22.12.2017 lausuntopyynnössään lausuntoa luonnoksesta romanipoliittiseksi ohjelmaksi. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus lausuu seuraavaa:

Ohjelma on erittäin kattava useine toimintalinjoinen. Elämän eri osa-alueet tulevat ansiokkaasti ohjelmassa katettua. Ohjelma on strategiaa enemmän painottunut toimenpiteisiin, joita on nostettu ohjelmaan huomattavan paljon. Tämä osaltaan tekee ohjelmasta jatkossa raskaan seurattavan. Osa kirjauksista on hyvinkin yksityiskohtaisia toimenpiteitä, kuten esim. jonkin tietyn tilaisuuden järjestäminen vuosittain. Tämä ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista, sillä ohjelman viisivuotiskaudella tilanteet voivat muuttua siten, etteivät kaikki toimenpiteet enää ole relevantteja. Ohjelma olisi tehokkaammin seurattavissa ja toteutettavissa, jos toimenpiteissä liikuttaisiin hieman yleisemmällä tasolla ja toimenpiteitä olisi siten esitettyä vähemmän.

Toimintalinjan 1 kohdalla ohjelmassa on hyviä kirjauksia mm. opetushenkilöstön koulutuksen lisäämisestä romanikulttuurin osalta. Monikulttuurisuus- ja yhdenvertaisuusasioiden tuominen nykyistä vahvemmin osaksi koulujen arkea opettajien kautta on tärkeä näkökulma. Ammatillisesta koulutuksesta puhuttaessa ohjelmassa ei ole tuotu esille toisen asteen reformin tuomia mahdollisuuksia tai haasteita romaniväestön näkökulmasta. Työvoimakoulutuksen järjestämisvastuu siirtyi vuoden alusta TE-hallinnolta OKM:n alaisuuteen oppilaitoksille. Romaniväestön osalta oleellista on se, että oppilaitokset entistään paremmin tunnistavat romaniväestönkin osalta mahdollisen erityisen tuen tarpeen. Lisäksi oppilaitosten suunnitelmassa ammatillisen koulutuksen ryhmiä myös romaniväestön tarpeet tulee huomioida. Aikaisemmassa mallissa TE-hallinto pystyi

tarvittaessa ostamaan erikseen räätälöityä työvoimakoulutusta eri kohderyhmille. Nyt tämä vastuu on oppilaitoksilla itsellään.

Toimintalinja 2 kohdalla erityisenä haasteena useamman toimenpiteen kohdentamisen osalta on se, ettei palveluja toteuttava viranomaiskirja erikseen asiakkaan romanitaustaa. Tausta ei edes useimmiten tule viranomaiselle ilmi, sillä kaikki romanit eivät esim. ulkoisella pukeutumisella erotu muista asiakkaista eikä puhelin- ja digipalveluissa ole minkäänlaista tunnistamisen mahdollisuutta, ellei asiakas itse asiasta kerro. Niinpä esimerkiksi TE-toimiston palveluissa asiakastyötä tehdään romanien kohdalla samoin periaattein kuin kantaväestönkin kohdalla. Vastaavasti hanketyössä tai vaikkapa koulutus- tai yrityspalveluja tarjottaessa romaniasiakkaiden tavoittaminen on suuri haaste. Niinpä avainindikaattoreitakin määritettäessä on hyvä huomioida, etteivät romanit välttämättä nouse esille mm. ESR-hankeraportoinnissa.

Toimenpide-ehdotuksen 32 osalta on huomioitava ulkomaalaislain asettamat rajoitukset sille, kenellä on oleskeluoikeus Suomeen ja vastaavasti julkisia työvoimapalveluja koskevien lakien asettamat rajoitukset sille, mitä palveluja ulkomaalaiselle tarjotaan oleskeluoikeuteen perustuen.

Ohjelman perusteella jatkossa valtakunnallisesti romanityötä määrittäisi nyt laadittava romanipoliittinen ohjelma. Sen lisäksi ohjelmassa esitetään, että maakunnittain laadittaisiin erikseen maakunnalliset romanipoliittisen toimenpideohjelmat seurantaindikaattoreineen sekä alueellisen romaniasianneuvottelukunnan toimikausittaiset ja vuosittaiset toimintasuunnitelmat. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan ohjelmassa esitetty rakenne on liian raskas aiheuttaen lukuisia päällekkäisiä kirjauksia ja seurantavastuita. Romaneiden tilanteen parantamiseen suunnatut resurssit eivät tällä tavoin tule käytetyiksi itse vaikuttavaan konkreettiseen tekemiseen. Valtakunnallinen ohjelma riittää hyvin alueellisten neuvottelukuntien toiminnan viitekehykseksi. Alueellisen neuvottelukunnan toimintasuunnitelmassa voidaan myös huomioida hyvin maakunnan tilanteesta nousevat tarpeet. Maakunnissa tullaan joka tapauksessa laatimaan lukuisia erilaisia strategioita ja toimintasuunnitelmia osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa, kasvupalveluja ja aluekehitystä. Romaniväestö tulee huomioida näissä suunnitelmissa omana erityisryhmänään, mutta osana koko maakunnan väestöä inklusioperiaatteella. Siten erillisten omien maakunnallisten romanipoliittisten ohjelmien laadinta tulisi jättää maakuntien omaan harkintaan.

Toimintalinjalla 8 on toimenpide-ehdotuksiin kirjattu lukuisia alueellisia romaniasianneuvottelukuntia koskevia kohtia. Käytännössä näiden kirjausten kautta ohjelma tulee määrittäneeksi alueellisten neuvottelukuntien tehtäviä. Tällä hetkellä neuvottelukuntien tehtävät on määritetty valtioneuvoston asetuksessa ja jatkossa romanasioita tulee säätelämään romanasioita koskeva laki. Siten ohjelman kirjauksissa tulisi välttää neuvottelukuntien tehtävien määrittämistä tarkoilla toimenpide-esityksillä. Alueellisten neuvottelukuntien tehtävä voi nykyisen lainsäädännön puitteissa olla valtakunnallisen ohjelman linjausten tukeminen laaja-alaisesti yksittäisten toimenpidekirjausten sijaan.

Avainindikaattoreiden osalta voimaantuminen -otsakkeen alla seurataan romaniedustajien lukumäärää erilaisissa neuvostoissa ja neuvottelukunnissa. ELY-keskus huomauttaa, että etnisten

suhteiden neuvottelukunta on asetuksella määritetty toimija maahanmuuttajia edustavien järjestöjen ja viranomaisten väliselle yhteistyölle. Siten neuvottelukunnissa ei ole romanien edustusta.

STM on pyytänyt lausunnonantajien kannanottoja koskien toimenpiteiden prioriteettijärjestystä. ELY-keskus katsoo, että koulutukseen ja työllisyyteen liittyviin tavoitteisiin tulee panostaa erityisesti. Tutkimusten mukaan huono-osaisuus siirtyy sukupolvelta toiselle. Pitkäaikaistyöttömän henkilön lasten riski päätyä itse pitkäaikaistyöttömäksi on kohonnut. Perheen työttömyydestä johtuva vaikea taloustilanne aiheuttaa haasteita perheelle myös muilla elämänalueilla. Työllistymistä parantamalla kerrannaisvaikutukset ovat laaja-alaiset, mukaan lukien syrjinnän väheneminen.

Määttä Hanna
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus